

Pohjoisessa kahvi on juotu mustana

ROMAANI

JOHNNY
Kniga

ELLA-MARIA NUTTI

SUOMENTANUT JAANA NIKULA

**Pohjoisessa
kahvi on
juotu
mustana**

ROMAANI

ELLA-MARIA NUTTI

SUOMENTANUT JAANA NIKULA

JOHNNY KNIGA HELSINKI

© Ella-Maria Nutti 2022

Ruotsinkielinen alkuteos: *Kaffe med mjölk*

First published by Wahlström & Widstrand, Stockholm, Sweden 2022

Published in Finnish language by arrangement

with Bonnier Rights, Stockholm, Sweden

Suomenkielisen laitoksen © Jaana Nikula ja Johnny Kniga 2023

Johnny Kniga

An imprint of Werner Söderström Ltd

ISBN: 978-951-0-49041-9

Painettu EU:ssa

Äidille

kenelle muullekaan

Oot yhden langan varassa, se ohut lanka on
Kun toinen lähtee kaupunkiin, on toinen lohdu-ton
Tää onko unta pettävää vai totuus joka kirveltää
Nyt kotiin tahdon takaisin, käyn lumen halki jalkaisin
Rakkaus kun myrskyn lailla vie
Oot yhden langan varassa, se ohut lanka on
Luopuminen siitä tehtävä on mahdoton

Johan Airijoki, *En tunn tråd*
(Levyttä ”Allting kommer att bli bra”, 2017)

Muuan äiti ja tytär kulkevat asemalla. Sukulaisuus oikein pais-
taa heistä, vaikka tytär kääntyykin miltei huomaamatta syrjem-
mälle ja kävelee pari askelta edellä. He ovat aivan samannä-
köiset, sitä ei paksuinkaan meikki voisi peittää. He halaavat
laiturilla, tytär katsoo pois päin, mutta äiti painautuu vain lä-
hemmäksi. Juna saapuu ja äiti nousee vaunuun, tarttuu oven-
kahvoihin ja punnertaa sisään. Istuttuaan paikalleen hän kään-
tyy katsomaan ulos likaisesta ikkunasta ja vilkuttaa tyttärelleen.
Mutta tytär on jo kääntynyt ja lähtenyt menemään. Äiti katselee
loittonevaa tyttärtään, joka laskeutuu portaita alas.

Tiistai

PSYKOLOGI SYSSII nenäliinapakettia lähemmäksi kuin haluaisi rohkaista Agnetaa itkemään. Ei tule tapahtumaan. Agneta miettii, mahtaako lanttumaakari ostaa nenäliinoja enemmänkin kerralla ja missä niitä säästöpakkauksia säilytetään. Ehkä kellarissa on nestuukivarasto. Vaaleankeltaisissa pahvilaatikoissa on pieniä punaisia kukkia. Psykologi yrittää katsoa Agnetaa syvälle silmiin. Agneta kohottaa vastahakoisesti päätään ja niskassa juilii. Miehen silmissä on raivostuttava katse, joka näyttää sanovan, ettei Agnetasta mihinkään ole.

”Tämä on ollut sinulla kotiläksynä jo monta viikkoa.”

Mies läimäyttää käsillä polviinsa ja puhuu kuin Agneta olisi koululapsi. Sitten hän nojautuu eteenpäin niin että nojatuoli natisee. Murteesta kuulee, että mies on toispaikkakuntalaisia, jostakin etelästä.

”Minusta se olisi tärkeä askel”, mies jatkaa, mutta Agneta ei halua ottaa sitä askelta. Hänen tekisi mieli heittäytyä pitkäkseen lattialle, iskeä kyynärpäät tiukasti muovimattoa vasten ja purra jokaista, joka yrittää lähestyä.

”Tildan täytyy saada tietää. Et voi salata sitä loputtomiin.”

Psykologin kasvot ovat jotenkin keskentekoiset, partakin niin harva, että mies varmasti häpeää sitä, tai ainakin hänen pitäisi.

AGNETA TYÖNTÄÄ lumikolaa edessään. Psykologin sanat kaikuvat vieläkin korvissa ja hän toivoo, että lumi olisi raskaampaa, niin se että veisi kaikki ajatukset eikä muille jäisi sijaa. Hän pysähtyy kuivaamaan hikeä otsaltaan. Myssy kutittaa ja talo on liian suuri. Olisi ehkä sopinut isommallekin lapsilaumalle, mutta minkäs teet. Jörgen on keskellä olohuonetta ja vilkuttaa nähdessään Agnetan katsovan taloa kohti. Agneta nojaa kolaan. Jörgen kohottaa vänkyrää peukaloaan ylöspäin. Hän aina jankuttaa, että liikunta on Agnetalle hyväksi. Agneta muistuttaa itseään, että hyväähän Jörgen vain tarkoittaa. Tyttären pitäisi katsoa Agnetaa olohuoneesta. Tilda puhuisi ikkunan takana ja odottaisi Agnetan kuulevan tai osaavan lukea huulilta, mutta kun Agneta ei taaskaan ymmärtäisi, Tilda marssisi kiukuissaan pois ikkunan luota. Tilda ei tiedä, että Jörgen asuu nyt täällä, mutta eipä hän tiedä paljon muutakaan. Jörgen laskee kätensä ja työntää sen luultavasti housuihinsa, oikaisee kailulliaan, joka on kääntynyt huonoon asentoon. Agneta tahtois ajatella, että se on söpöä. Hiki tahmaa ihon takin alla, mutta viilentää silti. Lähinnä ihoa pitää olla villaa, joka imee hien itseensä ja siirtää kosteuden seuraavaan vaatekerrokseen. Talo on likaisen valkoinen ja autotalli on melkein saman värinen, mutta miten hän olisi nähnyt

eroa munankuoren ja kermanvaalean välillä, kun talo piti maalata uudelleen. Valkoinen kuin valkoinen. Mutta Tilda oli toista mieltä. Käydessään kotona ensimmäisen kerran maalauksen jälkeen hän mulkoili taloa niin, että Agneta pelkäsi silmien muljahtavan päästä. Hän sanoi Tildalle, että olisit jäänyt jos kerran haluat vahtia kaikkea, ja Tilda ryntäsi yläkerran huoneeseensa, joka oli ja on vieläkin siinä kunnossa kuin hän sen jätti. Agnetan isä rakensi talon monta herran vuotta sitten ja kun Agneta tuli raskaaksi, vaihdettiin asuntoja päittäin, niin että äiti ja isä muuttivat kerrostaloon ja Agneta omakotitaloon. Mutta mitäs nyt. Kunpa Tilda vain olisi osoittanut vähän mielenkiintoa ja ottanut talon hoitaakseen. Olisi ollut melkoinen helpotus, kun olisi tiennyt talon pysyvän perheessä.

Keuhkot vinkuvat, kuin eivät jaksaisi enää ottaa ilmaa vastaan. Toinen jalka vajoaa lumeen ja jää sinne. Hän yrittää painaa käsivarsillaan vastaan kiskoessaan jalkaansa, mutta eihän siitä mitään tule, hän haluaisi vain huutaa suoraa huutoa kuin seinähullu. Kunnan pakkasia ei ole vielä tullut. Hän kääntelee nilkkaansa puolelta toiselle, mutta jalka on ja pysyy jumissa. Hän vapisee rasituksesta ja vetää henkeä, tällä kertaa rauhallisemmin. Kosteaa loska tunkee toppahousujen läpi. Päästyään irti hän istahtaa lumeen syntyneen aukon vierelle ja näkee kolon pohjalla juuren, johon jalka oli jäänyt kiinni. Vielä ei ole edes kunnan talvi.

MUUAN TYTÄR on suihkussa. Hän on ollut puolen-
toista tunnin lenkillä. Vesi kastelee hänet ja saa vaaleat
hiukset takertumaan kasvoihin. Koira nukkuu oven taka-
na lyhyet harmaankirjavat jalat oikosenaan kuin venytteli-
si. Se avaa kirkkaansiniset silmänsä kuullessaan kolahduk-
sen vessasta. Tytär siellä vain pudotti sampoopullon. Pullo
on kallis, maksaa yli kaksisataa kruunua. Vesisuihku on
niukka, veden pitää riittää koko Tukholmalle. Tytär istuu
nyt valkealla klinkkerilattialla hankaamalla saumakohtia
puhtaiksi hammasharjalla. Vesi huuhtoo meikin pois.
Kasvoiltaan hän on nyt entistä enemmän äidin näköinen.
Hento vartalo vapisee, mutta on vaikea sanoa, olisiko ve-
den seassa kyyneleitäkin, kasvoilta valuva vesi on kaikki
yhtä samaa vettä.

Tytär astuu suihkusta yllään vain tummansininen paksu
pyyheliina ja menee sohvalle makaamaan. Hän kohottaa
puhelimien kasvojen ylle ja selailee sitä. Kurssikavereita
kalliine käsilaukkuineen, viinilaseja kilistetään vaikka on
tiistai, avoin taivas. Ja sitten, kuva lapsesta lumikinoksessa.
Kun kuva ilmestyy näytölle, hän panee puhelimen pois.
Hän ottaa ruudulliset pyjamanhousut komerosta, mihin
vaatteet on siististi viikattu ja ripustettu. Housut näyttävät

vanhoilta, vaikka asunnossa melkein kaikki muu näyttää lähes käyttämättömältä. Housuja on pesty satoja kertoja. Kangas on pehmeää.

JÖRGEN ON VETÄMÄSSÄ talvisaappaita jalkaansa, kun Agneta tulee sisään.

”Tilasin pizzat”, hän sanoo kiskaistessaan päähän mysyn, jonka sai ilmaiseksi. Tai onhan silläkin oma hintansa, jos kulkee ukkorähjän kirkuvanvihreässä pipossa, jonka sävy ei sovi ihonväriin, ei sitten yhtään. Tummansininen pipo, jonka Agneta osti hänelle syntymäpäivälahjaksi, on käyttämättömänä hattuhyllyllä. Ei ole kuulemma yhtä pehmeä ja mukava päässä. Tietysti syödään pizzaa, kun on sinun vuorosi laittaa ruokaa, Agneta ei sano. Jörgenillä on kai ollut raskas päivä töissä. Kaikki jauhelihakastikkeen, padan ja lihakeiton ainekset on ostettu ja ne ovat nätisti rivissä kiiltävän valkoisessa jääkapissa. Siinä on ruokaa useammalla sadalla kruunulla, mutta Jörgen saa itse maksaa pizzansa. Jörgen suutelee häntä otsalle ja pamauttaa oven perässään kiinni. Agneta menee sisälle ja riisuu puseron varovasti, ettei osuisi arkaan kohtaan. Hän katsoo rintojaan, noita kutistuneita viinirypäleitä rintsikoissa, jotka ovat joskus olleet valkoiset. Jörgen käynnistää auton, vaikka pizzeria on enintään kymmenen minuutin kävelymatkan päässä. Agneta menee kylpyhuoneeseen. Kunpa lattia lämmittäisi jalkoja ohuiden sukkien alla. Lattialämpö olisi seuraava projekti, kunhan uusi jääkaappi ja pakastin

olisi hankittu, vaikka eihän se häntä ehdi lämmittää. Hänen kostea ihonsa menee kananlihalle ja toinen jalka on jo suihkukaapissa, kun hän muuttaa mieltään. Höyryjen hengittäminen olisi liian raskasta.

Jörgen potkaisee saappaat jalastaan ja ojentaa pizzalaatikat Agnetalle Hän ei ollut kysynyt mitä Agneta haluaisi pizzansa päälle, koska tämä valitsee kuitenkin aina samat täytteet, vaikka herkkusienet ovat inhottavia. Punaiset laatikot lämmittävät hänen kohmeisia sormiaan. Jörgenin saappaat jäävät eteismaton viereen ja jättävät siihen märkiä jälkiään, joihin Agneta varmasti vielä astuu. Mutta onhan Jörgen silti kultainen, varsinkin jos vertaa entiseen. Agneta kolistelee ruokailuvälineet ja lasit pöytään ja ottaa maidon jääkaapista. Anders ei ikinä osannut hillitä itseään ja laskea kymmeneen kuten pitäisi tehdä. Toisen posken kääntämisestä hän ei ollut ikinä kuullutkaan. Agneta kyllä käänteli päätään kunnes molemmat posket olivat yhtä sinelmäiset ja ihoa kiristi hymyillessä. Se oli jäykkä hymy, joka teki kipeää sekä mielessä että ruumiissa. Mutta olihan Anders kuitenkin isä, eikä hän koskaan Tildaa lyönyt. Sitten Tilda tuli siihen ikään, että muistaisi myöhemmin mitä oli tapahtunut ja Agneta otti takaisin Andersille antamansa avaimen, jätti tämän tavarat kuisille ja muutti viikoksi Annelin luokse. Ei siellä kyllä nukkuttua saanut, kun koko ajan piti pelätä että Anders tulee ovesta läpi. Tilda oli niin pieni, että vieraassa paikassa yöpyminen oli hänelle pelkkää seikkailua. Jörgen laskee aina kymmeneen eikä heillä kyllä muutenkaan mitään

riitoja ole, hän taipuu Agnetan tahtoon kuin olisi voista tehty koko mies.

Juustonrasva valuu Jörgenin suupielestä partakarvoihin. Agneta kumartuu pyyhkäisemään rasvat peukalollaan. Telkkarissa Luulaja pelaa HV71:stä vastaan. Kiekko kolahtaa lujaa kaukalon laitaan. Telkkari on Jörgenin, ei seinälle sitten paljon muuta mahdukaan. Hän ei huomaa Agnetan kosketusta. Agneta keskittyy taas pizzaan ja herkkusieniin, jotka maistuvat säilyketölkiltä. Jörgen oli kuitenkin jäänyt eikä ollut luikkinut tiehensä ja olihan sekin jotain se.

AGNETA VETÄÄ untuvatakin vetoketjun kiinni ylös asti. Hän kohottaa vanhasta tottumuksesta päättään ettei kaksoisleuka jää väliin, vaikka nyt läskin tilalla on pelkkää nahkaa. Hän on kuin kana tutisevine helttoineen. Hän kaivaa tupakka-askin taskusta. Kuistilta tulvahtaa kostean puu haju. Hän tietää ettei pitäisi, mutta vie sytkärin tupakan päähän ja imee tupakkaa niin pitkään kuin uskaltaa. Polttaminen on vähän kuin meditaatiota. Ensin vetää savua henkeen, maistelee ilmaa, puhalttaa savut ulos ja katselee sen kiemurtelua ja hälvenemistä. Tilda katseli aina halveksivasti tupakointia. Ikään kuin Agnetalla olisi ollut valinnanvaraa. Ja vaikka olisikin ollut, hän olisi silti valinnut tupakat, jos ei muuten niin uhmapäissään. Kyllä hän tietää, että pitäisi lopettaa. Hän karistaa niin, että harmaat tuhkahiukkaset leijailevat maahan. Mutta miten sitä nyt enää lopettaisi, kun on polttanut viisitoistavuotiaasta asti ja tarvitsee tupakkaa juuri nyt kun vointi on kurjimillaan. Pitäisikö luopua siitä ainoasta, joka rauhoittaa mieltä? Horisontissa puiden latvukset voi vieläkin erottaa tummaa taivasta vasten. Tähtiä ei vielä näy. Hän leikkasi ruusupensaat mataliksi juuri ennen kuin sai tietää. Ei voi tietää, näkeekö hän pensasta enää kukassa, sehän leikattiin tulevaisuutta varten. Hän kitki mansikkamaankin viime

kesänä eräänä iltana, kun hyttysiä parveili ympärillä ja taivas oli ruusunpunainen. Ajatteli, että täällä sitä sitten taas kasvaa mansikkaa. Ei tarvitse ostaa kalliita kaupan marjoja, vaan saa omia jäätelönsä kylkeen. Ehkä Tilda pääsee nauttimaan ruusuista ja mansikoista. Jos Agneta onnistuu suostutteluissaan ja tyttö ottaa talon haltuunsa. Aina kun hän on yrittänyt ottaa taloa puheeksi, Tilda on vain tuhahtanut ja ilmeilnyt kyllästyneenä. Yhtäkkiä Agnetan tekisi mieli kertoa. Hän kiittää Luojaa tai pikemminkin itseään, että on jättänyt puhelimen lataukseen. Ei tule kerrottua. Vielä. Hän vetää savut ja raapii hilseilyttä maalia kuistin-kaiteelta. Ja tumppaa sitten tyhjään hillopurkkiin.

ERÄÄN TYTTÄREN olohuoneen pöydällä on lehtiä, jotka eivät ole lehtiä, sillä niiden kannessa lukee *magazine*. Hän ottaa esiin jotakin mikä näyttää ensin pelkältä lankakerältä, mutta on keskeneräinen käsityö. Pitkulainen muovinpala liittää langat yhteen ja niistää synty nauhaa, jossa on enimmäkseen punaista mutta vähän keltaistakin. Sukkula kulkee tottuneissa käsissä edestakaisin ja nauha kasvaa. Hän kutoo vain silloin kun kukaan ei ole näkemässä. Mummi kutoi aina. He istuivat tuntien ajan nojatuolisissa ja pirta oli kiinni ovenrivassa. Mummista puhutaan aina mennessä aikamuodossa, koska hän kuoli.

Äiti, tytär ja etäisyys, joka pitäisi kuroa umpeen.

Suoraan sydämeen käyvä esikoisromaani näyttää, miten ohuimmista langoista syntyy vahvin side.

Ella-Maria Nutti onnistuu koskettamaan jotakin sanomatonta ja kouriintuntuvan tunnistettavaa kuvatessaan äitiä ja tytärtä, joita yhdistävät veri ja pienet yksityiskohdat mutta erottavat kaikki ne asiat, joita he eivät voi sanoa toisilleen.

Se, mitä ei voi ääneen lausua, on lopulta kaikkein tärkeintä.

JOHNNY
Kniga

www.johnnykniga.fi

84.2

978-951-0-49041-9